

Terminologická práce související s tvorbou a překladem technických norem

PhDr. Věra Vlková, CSc.
vlkova@agentura-cas.cz

Česká agentura pro standardizaci
www.agentura-cas.cz

ÚNMZ a ČAS

ÚNMZ – Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví – národní normalizační orgán (NNO), tj. je členem CEN, CENELEC, ISO, IEC a schvaluje normy („uznaný orgán“)

ČAS – Česká agentura pro standardizaci – státní příspěvková organizace zřízená ÚNMZ na základě zákona č. 265/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2016 Sb., o posuzování shody stanovených výrobků při jejich dodávání na trh, a zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Od 1. 1. 2018 agentura převzala od ÚNMZ všechny činnosti související s tvorbou, vydáváním a distribucí technických norem.

ČAS nezpracovává návrhy ČSN, jejich zpracování organizuje a zajišťuje smluvně. Součástí smluvního ujednání je dohodnutý zpracovatel, termínované etapy zařazeného normalizačního úkolu a způsob financování. Údaje o zahájení a plánovaném postupu prací na nové nebo revidované normě uveřejňuje ÚNMZ ve Věstníku, který je dostupný také online v pdf verzi:

<http://www.unmz.cz/urad/vestnik-unmz>

Důležité informace

Věstník ÚNMZ obsahuje:

- oznámení o vydání ČSN, jejich změn, oprav a zrušení
- oznámení o schválených evropských a mezinárodních normách k přímému používání jako ČSN
- oznámení o zahájení zpracování návrhů ČSN
- oznámení o návrzích na zrušení ČSN
- oznámení o veřejném projednávání návrhů evropských norem CEN a CENELEC
- oznámení o veřejném projednávání návrhů evropských telekomunikačních norem ETSI

Návrhy mezinárodních norem (ISO, IEC) ve Věstníku oznamovány nejsou

Seznam ČSN přístupný z webu ČAS a ÚNMZ – obsahuje základní informace o ČSN a TNI (technické normalizační informace): <http://seznamcsn.agentura-cas.cz/>

ČSN online – předplacená služba, uživatelé mají přístup k plnému znění ČSN a TNI

Více informací: <http://www.agentura-cas.cz/csn-online>

Připomínkování návrhů technických norem na webu ČAS a ÚNMZ

<http://drafts.unmz.cz/>

Normalizační organizace

Mezinárodní normalizační organizace

- **ISO** (International Organization for Standardization) → **Mezinárodní organizace pro normalizaci**; www.iso.org
- **IEC** (International Electrotechnical Commission) → **Mezinárodní elektrotechnická komise**; www.iec.org

Evropské normalizační organizace

- **CEN** (Comité Européen de Normalisation // European Committee for Standardization) → **Evropský výbor pro normalizaci**; www.cen.eu
- **CENELEC** (Comité Européen de Normalisation Électrotechnique // European Committee for Electrotechnical Standardization) → **Evropský výbor pro normalizaci v elektrotechnice**; www.cenelec.eu
- **ETSI** (European Telecommunications Standards Institute) → **Evropský ústav pro telekomunikaci**; www.etsi.org

Technická norma

Definice: dokument vytvořený na základě konsenzu a schválený uznaným orgánem, poskytující pro obecné a opakované používání pravidla, směrnice nebo charakteristiky činností nebo jejich výsledků a zaměřený na dosažení optimálního stupně uspořádání v dané souvislosti

POZNÁMKA: Normy mají vycházet z ustálených výsledků vědy, techniky a praxe a mají být zaměřeny na podporování optimálních společenských přínosů.

Technické normy (TN) obsahují technický popis parametrů výrobků, konstrukcí, materiálů i složitějších celků z těchto částí tvořených; dále obsahují informace o obecně uznávaných technických řešeních, základní zákonné požadavky bezpečnosti konstrukční, materiálové, protipožární, hygienické & ochrany zdraví a životního prostředí.

Technické normy jsou považovány za kvalifikovaná doporučení (nikoliv příkazy) a jejich používání není obecně závazné, pouze dobrovolné. V případě, že dodržení některé ČSN je vyžadováno obecně závazným právním předpisem (zákon, vyhláška), stává se norma ve smyslu takového předpisu závaznou a doplňuje nekompletní právní požadavek. Odkazy na TN mají za cíl konkretizovat požadavky obsažené v právních normách a chránit tak veřejný zájem a bezpečnost.

Další druhy dokumentů – normativní

- **mezinárodní norma** – norma přijatá mezinárodní normotvornou/normalizační organizací a zpřístupněná veřejnosti
- **evropská norma (EN)** – technická norma přijatá CEN/CENELEC s povinností zavést ji jako identickou národní normu a zrušit konfliktní národní normy
- **technická specifikace (TS)** – dokument přijatý CEN/CENELEC s možností budoucí dohody o evropské normě, pro niž však v současné době
  - nelze získat potřebnou podporu ke schválení jako evropské normy,
  - jsou pochybnosti o tom, zda je dosaženo konsenzu,
  - předmětná záležitost je stále ve stadiu technického vývoje,
  - existuje jiný důvod znemožňující její okamžité vydání jako evropské normy

Označení: CEN/TS; ČSN IEC/TS; ČSN P CEN/TS – česká předběžná technická norma

Příklad: Dokumenty v nových oblastech

Nemá stanovené datum vydání (DOP). Má se prověřit po 3 letech.

Další druhy dokumentů – informativní

- **technická zpráva (TR)** (*technical report*) – dokument přijatý CEN nebo ISO; obsahuje soubor údajů jiného druhu než údaje obvykle vydávané jako evropské normy nebo technické specifikace; vzhledem k charakteru údajů není v době dokončení dokumentu vhodné ho publikovat jako evropskou normu nebo technickou specifikaci

Technická zpráva smí obsahovat např. údaje získané průzkumem mezi národními členy CEN nebo ISO, údaje o práci v jiných organizacích nebo údaje o „současném stavu techniky“ ve vztahu k národním normám pro určitý předmět.

Označení: CEN/TR; ISO/TR; TNI CEN/TR – technická normalizační informace

Příklad: TNI ISO/TR 11219 Informace a dokumentace – Kvalitativní podmínky a základní statistika pro budovy knihoven – Plocha, funkčnost a design

Nemá DOP. Nemusí se zavést. Nevydávají se k ní změny, lze ji nahradit novým vydáním.

ČSN versus TNI

➤ **ČSN česká technická norma – normativní dokument** → dokument, který poskytuje pravidla, směrnice nebo charakteristiky činností nebo jejich výsledků

- obsahuje požadavky a doporučení (vyjádřená slovy „musí“, „má“)
- prověřuje se zpravidla po 5 letech
- každá EN (evropská norma) je zavedena jako ČSN EN

Označení: ČSN EN, ČSN EN ISO

➤ **TNI – technická normalizační informace – informativní dokument** → obsahuje doplňující prvky a informace

Označení: TNI CEN/TR

Původní české technické normy

- Mohou se vytvářet pouze v oblastech, ve kterých neexistují normy evropské nebo mezinárodní.
- V současné době tvoří jen 5 až 10 procent z celkové roční produkce TN v České republice. Označení např. ČSN 73 1901 Navrhování střech – Základní ustanovení; ČSN P 73 0600 Hydroizolace staveb – Základní ustanovení (*P= předběžná norma – je určena k ověření*)

Číslo ČSN: šesticiferný kódový znak české technické normy, který umožňuje její zařazení do národní soustavy norem (srov. ČSN 72 1511 Kamenivo pro stavební účely – Základní ustanovení): dvojice cifer

- **třída norem:** 72 → normy pro stavební suroviny, materiály a výrobky
- **skupina norem:** 15 → 72 15.. = normy pro nerosty nerudné, kameniva, zeminy, tuhu
- **pořadové číslo normy** ve stočlenné skupině

Evropské a mezinárodní normy

Každá evropská nebo mezinárodní norma (označení např. EN, ISO, IEC, ETSI), která je přejata do soustavy českých norem, se stává normou českou.

- Označení např. ČSN EN, ČSN ISO, ČSN EN ISO, ČSN IEC, ČSN ETSI (např. ČSN EN 115-1, ČSN EN ISO 1735, ČSN EN ISO 9001, ČSN IEC 61713, ČSN ETSI EN 301 598).
- Tvoří cca 90 % z celkové roční produkce TN v České republice.

Povinnosti na národní úrovni

- Převzít všechny evropské normy (EN) identicky jako ČSN; zpravidla do 6 měsíců od zpřístupnění konečného textu EN; převzetí je povinné – vyplývá z členství v evropských normalizačních organizacích.
- Do stanoveného data zrušit všechny konfliktní národní normy.

Není povinností převzít každou normu ISO, IEC.

Harmonizované normy

Vydávají se **na podporu evropské legislativy** (ke směrnicím, nařízením) na základě normalizačního požadavku Evropské komise.

Normy týkající se stejného předmětu, schválené různými normotvornými orgány, zabezpečující zaměnitelnost produktů, procesů a služeb nebo stejné chápání výsledků zkoušek nebo informací poskytovaných podle těchto norem.

- V rámci této definice se mohou harmonizované normy lišit stavbou a členěním, dokonce i obsahem, např. ve vysvětlujících poznámkách, v návodech, jak splnit požadavky normy, v preferování určitých alternativ a variant.
- Technické předpisy mohou být harmonizovány podobně jako normy.
- **Mezinárodně harmonizované normy** → normy, které jsou harmonizovány s mezinárodní normou.
- **Regionálně harmonizované normy** → normy, které jsou harmonizovány s regionální normou.
- **Dvoustranně harmonizované normy** → normy, které jsou harmonizovány mezi dvěma normotvornými orgány.

Zavádění evropských norem

Status české národní normy lze evropské normě udělit

- **převzetím překladem** → vydání ČSN, která obsahuje národní titulní stranu, národní předmluvu, úplný překlad originálu přejímané normy a národní přílohu (je-li třeba), nebo
- **převzetím originálu** → vydání ČSN obsahující národní titulní stranu, národní předmluvu, přetisk anglické, popř. anglické a francouzské verze přejímané normy a národní přílohu (je-li třeba; může obsahovat např. přeloženou kapitolu Termíny a definice) nebo
- **převzetím schválením k přímému používání oznámením ve Věstníku** → „vydání“ obálky s českým názvem a označením převzaté normy, do které je vložen anglický originál přejímané normy

Tvorba norem

- **Návrh na tvorbu normy** → může podat kdokoliv
- **Posouzení návrhu** → příslušná národní technická normalizační komise (TNK)
- **První návrh**
  - původní ČSN vypracovává dohodnutý zpracovatel
  - evropské nebo mezinárodní normy se tvoří v pracovní skupině, do které mohou být delegováni prostřednictvím ÚNMZ odborníci z ČR
- **Připomínkování návrhu normy** → postupné návrhy původních ČSN i návrhy evropských a mezinárodních norem se projednávají v TNK, kde jsou zastoupeny všechny zájmové skupiny, zejména výrobci (velké firmy, zástupci středních a malých podniků), spotřebitelé, obchodní organizace, školy, veřejná správa, výzkum atd. Společným cílem je dosažení shody o užitečnosti navrhovaného řešení pro všechny zúčastněné, tedy i pro ČR.
- **Schválení návrhu normy**

Organizace normalizační práce na národní úrovni

- **TNK – technické normalizační komise** → odborné poradní orgány ČAS pro otázky technické normalizace, garant sepětí s praxí; jsou v nich zastoupeny relevantní zainteresované strany

Příklad: TNK 114 Terminologie: principy a koordinace

Oblast působnosti: Normalizace metod pro tvorbu, uspořádání a koordinaci terminologie

- **CTN – Centra technické normalizace** → zabezpečují národní stanovisko (tj. projednávají návrhy evropských a mezinárodních norem se zainteresovanými stranami), překládají normy a zabezpečují připomínkové řízení
- **Zpracovatelé (smluvní)**

TNK 114 Terminologie: principy a koordinace

Do oblasti působnosti TNK 114 spadají tyto komise:

ISO/TC 37 Language and terminology – Jazyk a terminologie → normalizace popisů, zdrojů, technologií a služeb vztahujících se k terminologii, překladu, tlumočení a dalším jazykově založeným činnostem v mnohojazyčném informačním společenství

- **ISO/TC 37/SC 1 Principy a metody**
- **ISO/TC 37/SC 2 Terminologické postupy a procesy a kódování jazyka**
- **ISO/TC 37/SC 3 Management terminologických zdrojů**
- **ISO/TC 37/SC 4 Management jazykových zdrojů**
- **ISO/TC 37/SC 5 Překlad, tlumočení a souvisící technologie**

Seznam všech platných norem a rozpracovaných dokumentů ISO/TC 37 je na webu ISO <https://www.iso.org/committee/48104.html>; je třeba postupně proklikat jednotlivé SC.

ČSN v oblasti působnosti TNK 114

- ČSN ISO 10241-1:2017 Terminologická hesla v technických normách – Část 1: Obecné požadavky a příklady zpracování
- ČSN ISO 10241-2:2017 Terminologická hesla v technických normách – Část 2: Přejímání normalizovaných terminologických hesel
- ČSN ISO 639-1:2003 Kódy pro názvy jazyků – Část 1: Dvoupísmenný kód
- ČSN ISO 1087-1:2002 Terminologická práce – Slovník – Část 1: Teorie a aplikace
- ČSN ISO 1087-2:2002 Terminologická práce – Slovník – Část 2: Počítačové aplikace

ČSN v oblasti působnosti TNK 114

- ČSN ISO 860:2018 Terminologická práce – Harmonizace pojmů a termínů
- ČSN ISO 1951:1999 Lexikografické značky a typografické konvence pro užívání v terminografii
- ČSN ISO 15188:2003 Směrnice pro management projektu normalizace terminologie
- ČSN ISO 704:2018 Terminologická práce – Principy a metody
- ČSN ISO 12616:2004 Terminografie zaměřená na překlad
- ČSN ISO 16642:2005 Počítačové aplikace v terminologii – Systém pro značkování terminologie

Terminologie v technických normách

ČSN ISO 704:2018 Terminologická práce – Principy a metody

- Stanovuje základní principy a metody pro zpracování terminologické slovní zásoby
- Popisuje vzájemné vztahy mezi objekty, pojmy a jejich označeními (terminologickými vyjádřeními)
- Stanovuje obecné principy pro tvoření termínů a zpracování jejich definic
- Principy jsou obecné povahy, je nutno je náležitě aplikovat s ohledem na rozdílnost konkrétních jazykových i pojmových a terminologických systémů
- Vyžaduje rozsáhlejší jazykovou a terminologickou přípravu
- Je použitelná pro terminologickou práci ve vědecké, technické, průmyslové, administrativní oblasti i jinde

Terminologie v technických normách

ČSN ISO 10241-1:2017 Terminologická hesla v technických normách – Část 1: Obecné požadavky a příklady zpracování

Pravidla a požadavky specifikované v této normě se vztahují na jednojazyčná i vícejazyčná terminologická hesla v technických normách a rovněž v jejich rejstřících. Vzhledem k mezijazykovým rozdílům i k vydavatelským pravidlům jednotlivých normotvorných orgánů jsou pojednány pouze v teoretické rovině.

Více k praktickému řešení otázek vyplývajících z obou částí ČSN ISO 10241 pro zpracování českých technických norem lze najít např. v metodických pokynech pro normalizaci **MPN 1:2011 Zpracování, stavba, členění a úprava českých technických norem** (viz <http://www.agentura-cas.cz/metodicke-pokyny>) a v jejich samostatných jazykových přílohách **MPN 1/SPEJ** (viz <http://www.agentura-cas.cz/jazykove-prilohy>).

Terminologie v technických normách

ČSN ISO 10241-2:2017 Terminologická hesla v technických normách – Část 2: Přejímání normalizovaných terminologických hesel

Je zaměřena na zavádění normalizovaných terminologických hesel v jiných jazykových a kulturních prostředích. Jde zejména o přejímání mezinárodně normalizovaných terminologických hesel regionálními a národními normotvornými orgány. Poskytuje normalizovaný model terminologických údajů jako prostředek harmonizace.

ČSN ISO 860:2018 Terminologická práce – Harmonizace pojmů a termínů

Specifikuje metodologický přístup k harmonizaci pojmů, pojmových systémů, definic a termínů. V důsledku odlišností v profesním, technickém, vědeckém, sociálním, ekonomickém, jazykovém, kulturním, popř. jiném prostředí nebývají pojmy ani pojmové, a tudíž ani terminologické systémy zcela totožné, ale vzájemně se poněkud liší. Jejich harmonizace si klade za cíl snižování nejednoznačností a tím i nedorozumění v odborné komunikaci.

Více informací o uvedených normách viz <http://seznamcsn.agentura-cas.cz/>

Jak se může kdokoli zapojit do tvorby norem

Proces tvorby technické normy

- Návrh nové pracovní položky
- **Veřejné připomínkování návrhu**
- Schválení evropské normy
- Vydání ČSN

Jak se zapojit do veřejného připomínkování

ÚNMZ a ČAS oznamují seznam návrhů evropských norem ve fázi veřejného připomínkování (ENQ):

- **Ve Věstníku ÚNMZ** – zájemci mohou kontaktovat ČAS
- **Na webu ÚNMZ** – v části „Veřejné připomínkování návrhů technických norem“ jsou uveřejňovány texty návrhů

<http://drafts.unmz.cz/>

Přínosy technických norem

Technické normy přispívají k

- zajištění bezpečnosti a kvality výrobků a služeb
- ochraně životního prostředí
- ochraně zdraví
- zajištění kompatibility technických řešení a vytvoření podmínek pro konkurenceschopnost firem zvyšování důvěry zákazníků a uživatelů výrobků a služeb

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST

PhDr. Věra Vlková, CSc.
vlkova@agentura-cas.cz

Česká agentura pro standardizaci
www.agentura-cas.cz